

2. Романенко О. В., Лукашенко М. Ю. Особливості поведінки в конфліктних ситуаціях осіб із різним рівнем тривожності. *Юридична психологія*. 2017. Т. 2, №21. С. 21–31.
3. Синявський В. В., Сергєєнкова О. П. Психологічний словник / ред. Н. А. Побірченко. Київ: Наук. світ, 2007. 274 с.
4. Ситнік С. В. Конфліктна поведінка у осіб з різним локусом контролю. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2021. №4. С. 65–71.
5. Степанов О. М., Фіцула М. М. Основи психології і педагогіки. 2-ге вид. Київ: Академвидав, 2006. 520 с.

ОСОБЛИВОСТІ МОТИВАЦІЙНОЇ СФЕРИ ЮНАКІВ ІЗ РІЗНИМ ПОКАЗНИКОМ ОСОБИСТІСНОЇ ЗРІЛОСТІ

Омелай Л. В.

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

В умовах сучасного суспільства життєздійснення юнаків суттєво змінилося. Це пов'язано із загальною інформатизацією виробничих та міжособистісних відносин, швидким темпом життя. Такі зміни особливо проявилися у побудові життєвої перспективи та міжособистісній взаємодії юнаків, яка часто характеризується специфікою їх орієнтованості на взаємодію та конфліктами. При цьому, сучасна українська молодь часто характеризується наявним негативним комунікативним досвідом, не має сформованих умінь до вирішення конфліктів і протиріч, позитивного спілкування. Такі умови значною мірою ускладнюють процес гармонійного розвитку особистості в юнацькому віці, знижуючи мотивацію до спілкування та набуття досвіду у молоді.

Вагомим чинником повноцінного функціонування у юнацькому віці виступає рівень особистісної зрілості. Поняття особистісної зрілості виступає актуальним в сучасних наукових дослідженнях. В українській психології феномен особистісної зрілості вивчали: М. Боришевський, Ю. Гільбух, С. Максименко [3] та ін. Останні дослідження цієї проблеми описано у працях таких науковців: С. Братченко, О. Завгородня, О. Лукасевич, М. Миронова, Л. Овсянецька, Л. Потапчук, О. Темрук, Т. Титаренко, І. Шемелюк, О. Штепа [2, 4] та ін. Більшість дослідників феномена особистісної зрілості зауважують, що зріла особистість є активним суб'єктом життя, реалістично сприймає дійсність і себе, креативна, відповідальна, самостійна, прагне до пошуку сенсу життя і самореалізації [1].

Опрацювання результатів сучасних досліджень доводить, що питання мотивації юнаків виступає актуальним і потребує вирішення. Зокрема, остаточно не вирішеною є проблема чинників формування мотивів спілкування та навчально-професійної діяльності молоді,

особистісної зрілості, зокрема, що і зумовило актуальність дослідження.

Мета роботи – проаналізувати особливості мотиваційної сфери юнаків із різним показником особистісної зрілості.

Для діагностики особливостей мотиваційної сфери юнаків із різним показником особистісної зрілості використані наступні методики: Опитувальник афіліації (за описом Р. Немова), «Мотивація навчання у виші» (Т. Ільїна), «Діагностика учбової мотивації студентів» (за О. Реаном і В. Якуніним, у модифікації Н.Ц. Бадмаєвої) «Вимірювання мотивації досягнення» (за А. Мехрабіаном) та методика діагностики особистісної зрілості (Ю. Гільбух). Емпіричною базою дослідження виступала вибірка, до якої увійшли 60 юнаків (57 дівчат та 3 хлопці), які навчаються на різних спеціальностях факультету психології і соціальної роботи Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка.

Результати дослідження засвідчили, що юнаки із різним рівнем особистісної зрілості відрізняються за властивими для них мотивами спілкування. Зокрема, юнакам із високим рівнем особистісної зрілості властиве переважання мотиву афіліації ($\chi^2 = 9,885$, $p < 0,01$) при низькому рівні вираження мотиву уникнення самотності ($\chi^2 = 10,445$, $p < 0,01$). Такі юнаки цілісно, синергічно і послідовно сприймаючи життя як властиво зрілій особистості, налаштовані на пізнання партнера по спілкуванню, мають прагнення до особистісно зрілої взаємодії при відсутності страхів самотності на основі властивої їм риси – самодостатності як якості зрілої особистості. Натомість, юнаки із низьким рівнем особистісної зрілості характеризуються переважанням мотиву уникнення самотності при зниженому прагненні до спілкування. Не маючи позитивного ставлення до себе і світу, чітких життєвих цінностей, не сприймаючи життя як цілісність, такі юнаки бояться, що їх залишать на самоті. Цим досліджуваням не властива самодостатність, тому самотність розцінюється ними не як можливість роздумувати і перебувати у єдності з собою, а як ізоляція, що завжди має негативне емоційне забарвлення.

Юнаки з високим показником особистісної зрілості більше схильні організовувати свою навчально-професійну діяльність під впливом мотивів оволодіння професією ($\chi^2 = 11,257$, $p < 0,01$), набуття знань ($\chi^2 = 12,046$, $p < 0,01$), творчої самореалізації ($\chi^2 = 6,317$, $p < 0,05$), навчально-пізнавального ($\chi^2 = 11,245$, $p < 0,01$) та соціального ($\chi^2 = 6,852$, $p < 0,05$) мотиву. Отже, маючи достатньо сформовану та гармонійну особистісну структуру такі юнаки мають виражене прагнення отримувати професійно важливі знання, формувати у себе відповідні професійні уміння та навички. Вони у трудовій діяльності прагнуть реалізувати в подальшому свій

потенціал, проявляти творчість та вбачають соціальну вагомість своєї діяльності у якості фахівця. Це, загалом, відповідає картині бачення світу зрілої особистості, яка розуміє важливість професійного вибору, усвідомлює вагомість цілеспрямованого навчання і підготовки у забезпеченні можливості якісно виконувати посадові обов'язки в подальшому.

Натомість, серед юнаків із низьким показником особистісної конструктивності переважають мотиви отримання диплому ($\chi^2 = 6,852$, $p < 0,05$) та престижу ($\chi^2 = 7,254$, $p < 0,05$). Тобто, процес професійного навчання і становлення вони сприймають виключно як необхідний шлях для отримання документу про освіту, або як спосіб підвищити свій престиж і соціальний статус. Ці юнаки не спрямовані на саморозвиток та примноження свого потенціалу у якості фахівця. Відповідно, вони мають і низькі показники мотивів оволодіння професією, набуття знань, творчої самореалізації, навчально-пізнавального та соціального мотиву. Зважаючи на їх особистісну незрілість та непослідовність дій і вчинків, ці юнаки не надають вагомого значення власному професійному саморозвитку, не мають прагнення збагачувати знання та розвиватися у професійному плані.

Визначено, що особистісно зрілим юнакам притаманна більше виражена мотиваційна тенденція до досягнення успіху ($\chi^2 = 11,254$, $p < 0,01$), що заснована на комплексному більш ефективному функціонуванні особистості юнака, узгодженості його мотиваційних та регуляторних структур, чіткій системі ціннісних орієнтацій, що виступають типовими рисами зрілої особистості. Натомість, юнакам із низьким показником особистісної зрілості більшою мірою притаманна мотивація на уникнення невдач у будь якій діяльності. Вони, як незрілі особистості, характеризуються не постійністю своїх домагань, не послідовністю обраного життєвого шляху, мінливістю цінностей та пріоритетів, відповідно, не схильні досягати успіху, а мають тенденцію до уникнення негативних наслідків бездіяльності.

Встановлено, що показник особистісної зрілості в юнацькому віці відображає характеристики емоційної сфери особистості. Зокрема, юнаки із високим показником особистісної зрілості, характеризуються переважанням мотиву афіліації та досягнення у діяльності, мотивами реалізації в професійній діяльності, саморозвитку. Натомість, юнаки із низьким показником особистісної зрілості, дійсно характеризуються переважанням комунікативного мотиву уникнення самотності та прагненням уникати невдачі в діяльності, зовнішньою та формальною мотивацією навчально-професійної діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Брижак С. О., Грисенко Н. В. Характер зв'язку особистісної зрілості з рівнем конфліктності у курсантів поліції. *Український психолого-педагогічний науковий збірник*. 2018. №15. С. 14–22.
2. Волинчук О. Межі психологічного простору та комунікативна толерантність ранніх юнаків. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. Серія Психологія. 2020. Вип. 68. С. 52–56.
3. Кондратюк А. Ю. Гендерні відмінності самореалізації особистості в юнацькому віці. *Психологія: реальність і перспективи*. Зб. наук. праць РДГУ. 2014. № 3. С. 73–75.
4. Купрєєва О. І. Ціннісно-сміслові основи самореалізації студентів в інтегрованому освітньому середовищі. *Актуальні проблеми психології. Психологія обдарованості*. Зб. наук. праць Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. 2020. Вип. 6. Т.17. С. 167–176.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОГО ВИГОРАННЯ ПРАЦІВНИКІВ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ

Парахнич Г. О.

*Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
a.parakhnych@gmail.com*

Проблема збереження фізичного та психічного здоров'я, зокрема проблема професійного вигорання завжди є актуальною для представників професійного середовища «людина – людина». До них належить і професія працівника банківської установи, для якої характерні високий рівень стресу, велика відповідальність, часті зміни в законодавстві. Сьогодні до комунікативних, інформаційних та емоційних перевантажень додаються воєнні дії, економічні негаразди та зростаюче безробіття – все це впливає на фізичний та психічний стан, що призводить до емоційного вигорання, хронічної втоми, невдоволення та відсторонення працівників від ефективного виконання своїх обов'язків.

В роботі досліджено психологічні особливості професійного вигорання банківських працівників. Об'єктом дослідження є професійне вигорання та соціально-психологічний клімат. Предметом є психологічні особливості професійного вигорання банківських працівників та взаємозв'язок професійного вигорання з соціально-психологічним кліматом.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та дослідити залежність професійного вигорання працівників банківських установ від соціально-психологічного клімату колективу.

Хоча і дослідженню питанню професійного вигорання присвячено багато наукових праць, на сьогодні не існує однозначного